

Brüssel, 18.12.2015
COM(2015) 906 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Kolmas aruanne Kosovo edusammude kohta viisanõude kaotamise tegevuskava nõuete täitmisel

{SWD(2015) 706 final}

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Komisjon alustas Kosovoga* viisanõude kaotamise dialoogi 19. jaanuaril 2012. aastal. 14. juunil 2012. aastal esitas komisjon Kosovo valitsusele viisanõude kaotamise tegevuskava. Selles dokumendis määrati kindlaks kõik õigusaktid ja muud meetmed, mis Kosovo peab viisavabaduse saavutamiseks vastu võtma ja rakendama.

Komisjon võttis Kosovo edusammude kohta viisadialoogis vastu kaks aruannet: esimese 8. veebruaril 2013. aastal¹ ja teise 24. juulil 2014. aastal². Need aruanded sisaldavad hinnangut Kosovo edusammude kohta, soovitusi Kosovo ametiasutustele ja statistilisi andmeid viisavabaduse eeldatava mõju kohta rände ja julgeolekule.

Käesolev dokument on kolmas aruanne, milles esitatakse komisjoni hinnang Kosovo edusammude kohta viisanõude kaotamise tegevuskava nõuete täitmisel. Selles tehakse kokkuvõtte õigusaktide rakendamise seotud olulistest arengusuundumustest ning esitatakse soovitusel valdkondade jaoks, kus viisanõude kaotamise tegevuskava kõikide nõuete täitmiseks tuleb teha veel lisatööd. Aruandele on lisatud komisjoni talituste töödokument,³ milles käsitletakse viisanõude kaotamise eeldatavat mõju julgeolekule ja rände.

Aruanne ja selle juurde kuuluv komisjoni talituste töödokument tuginevad Kosovo valitsuse esitatud aruannetele, 2015. aasta juulis toimunud hindamissmissioonil osalenud ELi liikmesriikide ekspertide koostatud aruannetele, Kosovos asuvalt ELi büroolt, Euroopa Liidu õigusriigimissioonilt (EULEX) ja ELi ametitelt saadud teabele ning Eurostati kogutud ja liikmesriikide esitatud statistilistele andmetele.

Viisadialoog ei mõjuta ELi liikmesriikide seisukohta Kosovo staatuse küsimuses.

2. TAGASIVÕTU JA TAASINTEGREERIMISEGA SEOTUD NÕUDED

2.1. Tagasivõtt

Tagasivõtu valdkonnas täidab Kosovo **kõiki seitset nõuet**.

Kosovos on olemas tagasivõttu reguleeriv õigusraamistik. Riik on sõlminud tagasivõtulepingud 17 ELi liikmesriigiga, kolme Schengeni lepinguga ühinenud riigiga ja kahe Lääne-Balkani riigiga⁴. 15. detsembril 2015. aastal sõlmiti tagasivõtuleping Türgiga ja alustati läbirääkimisi teiste riikidega.

Kosovo kodanike, sealhulgas haavatavate isikute tagasivõtt toimib hästi⁵. Kosovo on parandanud taotluste menetlemist; lahendamata asjade arv ei ole enam probleem. Kolmandate riikide kodanike ja kodakondsuseta isikute tagasivõtu kohta andmed puuduvad.

---

* Kõnealune määratlus ei piira Kosovo staatust käsitlevaid seisukohti ning on kooskõlas ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1244 (1999) ja Rahvusvahelise Kohtu arvamusega Kosovo iseseisvusdeklaratsiooni kohta.

¹ COM(2013) 66 final.

² COM(2014) 488.

³ SWD(2015) 706.

⁴ Albaania, Austria, Bulgaaria, Horvaatia, Tšehhi Vabariik, Taani, Eesti, Soome, Prantsusmaa, Saksamaa, Ungari, Itaalia, Liechtenstein, Malta, Montenegro, Norra, Sloveenia, Rootsi ja Šveits ning ühisleping Belgia, Luksemburgi ja Madalmaadega.

⁵ Kosovos ajavahemikul 2014. aasta septembrist 2015. aasta aprillini aset leidnud erakorralise rändekriisi käigus taotles ELi liikmesriikides ja Schengeni lepinguga ühinenud riikides varjupaika 87 495 Kosovo kodanikku. 2015. aasta esimesel kümnel kuul võttis Kosovo tagasi 9 182 kodanikku.

2.2. Taasintegreerimine

Taasintegreerimise valdkonnas täidab Kosovo **kolmest nõudest kaht**.

2015. aasta riigieelarvest eraldati 3,2 miljonit eurot taasintegreerimisfondile, sealhulgas miljon eurot tagasipöördujatele eluasemete ehitamiseks. 20 % sellest summast kulutati 2015. aasta esimesel poolel. Nüüdseks on loodud juhtumihaldussüsteem, mis hõlbustab tagasipöördujate juurdepääsu taasintegreerimisteenustele. Toetust võivad saada enne 2010. aasta juulit Kosovost lahkunud kodanikud, ent hiljem lahkunutel on siiski õigus saada tagasipöördumisel esmavajalikke teenuseid, nagu transport, varjupaik ja arstiabi. Haavatavad isikud saavad kasutada kõiki kõnealusest fondist rahastatavaid teenuseid, olenemata Kosovost lahkumise kuupäevast.

2015. aasta esimesel poolel sai juhtumihaldussüsteemis registreeritud 2 744 tagasipöördujast 1 542 isikut (st 56 %) tagasipöördumisel Kosovosse viivitamatut abi, näiteks transport, varjupaik, toit ja arstiabi; nendest süsteemis registreeritud isikutest said 256 tagasipöördujat (9 %) kasutada jätkusuutliku taasintegreerimise teenuseid, näiteks toetus töökoha leidmiseks ja äriplaanide koostamiseks. Edendada tuleks kvalifitseeritud tagasipöördujatele suunatud koolitusprogramme ja laste taasintegreerimist haridussüsteemi, eeskätt keeleõppe kaudu.

1. soovitus

- Selleks et täita kõiki taasintegreerimisega seotud nõudeid, tuleks taasintegreerimisfondi vahendid täies ulatuses välja maksta, pakkudes peamiselt abi töökoha leidmiseks, väikeettevõtlike alustamiseks ning kutseõppe ja laste keeleõppe jaoks.

3. TEEMARÜHM 1: DOKUMENTIDE TURVALISUS

Dokumentide turvalisuse valdkonnas täidab Kosovo **üheksast nõudest kaheksat**.

Isiklike reisidokumentide, isikutunnistuste ja isikut tõendavate dokumentide turvaelemendid on rahuldavad. Need dokumendid vastavad Rahvusvahelise Tsiviillennunduse Organisatsiooni ja ELi standarditele dokumentide turvalisuse kohta.

Kosovo tsiviilõigusliku seisundi registreerimise süsteemi on oluliselt täiustatud. Praegu tegeletakse sellise ühtse keskandmebaasi loomisega, kuhu koondatakse kasutusel olevate andmebaaside andmed, kontrollides seejuures alusandmete terviklust ja kvaliteeti. Koos asjakohase koolituse korraldamisega käivitati 2015. aasta juulis tsiviilõigusliku seisundi registreerimise süsteemi uus versioon, mis nõuab enne uute tsiviilõiguslikku seisundit tõendavate dokumentide väljastamist põhjalikku kontrolli.

Tsiviilõiguslikku seisundit tõendava dokumendi taotlemisel määratakse kodanikele nende biomeetriliste andmetega seotud kordumatu isikukood. See meetod on võimaldanud tsiviilõigusliku seisundi registreerimise ametil kontrollida 1 602 453 kodaniku (ehk 86 % rahvastikust) isikuandmeid.

2014. aastal sõlmis tsiviilõigusliku seisundi registreerimise amet andmebaaside koostalitlusvõime tagamiseks vastastikuse mõistmise memorandumid Kosovo prokuratuurinõukoguga, kohtunõukoguga, politseiga, rahapesu andmebürooga ning maksu- ja tolliametitega. Enamik kõnealuseid andmebaase on nüüdseks omavahel ühendatud.

Ees- ja perekonnanime muutmist reguleeritakse 2015. aasta mais vastu võetud ja 2015. aasta novembris muudetud teisest õigusaktidega. Nimemuutmise taotluse saab esitada vaid korra viie aasta jooksul ning selle peavad heaks kiitma politsei ja kohus, kes kontrollivad, et taotlejal ei ole kriminaalset tausta, ja veenduvad, et ta ei ole

kriminaaluurimise all. 2015. aasta novembris vastu võetud muudatustega loodi tsiviilõigusliku seisundi registreerimise ametis erikomitee, kes kontrollib nimemuutmise taotlusi tsiviilõigusliku seisundi registreerimise süsteemi väljavõtete alusel. Tulevikus peaks see komitee hakkama andma kohalikele omavalitsustele nõu taotluste heakskiitmisel. Need muudetud õigusaktid tuleks nüüd täielikult rakendada.

2. soovitus

- Selleks et täita kõiki dokumentide turvalisusega seotud nõudeid, peaks Kosovo tõendama, et on rakendanud muudetud teisesed õigusaktid nimemuutmise kohta.

4. TEEMARÜHM 2: PIIRIHALDUS JA RÄNDE JUHTIMINE

4.1. Piirihaldus

Piirihalduse, sealhulgas vedaja vastutuse valdkonnas täidab Kosovo **15 nõudest 14**.

Kosovo õigusaktid on suuremas osas kooskõlas Schengeni õigustikuga ning kontrollide tehakse kooskõlas ELi nõuetega. Piiripunktid on esimese ja teise astme kontrollide läbiviimiseks piisavalt varustatud, välja arvatud Merdare/Merdarë, kus praegu luuakse integreeritud piirihalduse mudelile vastavat ühtset piiripunkti. Kooskõlas 2015. aasta juulis toimunud ekspertide missiooni soovitustega taastasid Kosovo ametiasutused 2015. aasta novembri keskpaigas väljumiskontrollid Kosovo-Albaania piiri peamises piiripunktis.

Asjaomastel asutustel on piisavalt töötajaid liiklusvoogude ja reisijate liikumise kontrollimiseks. Neil on kasutada piisavalt patrull- ja vaatlusseadmeid; suure riskiga alade seireks kasutatakse riskianalüüsi, kuid avastatud ebaseaduslike piiriületuste arv on endiselt väike. Veterinaar- ja toiduametil on juurdepääs internetile.

Kosovo integreeritud piirihalduse keskus on lõplikult tööle hakanud. Keskuse koosseisu kuuluvad töötajad kõikidest asjaomastest asutustest ja see vastutab kesksel tasandil strateegiliste ja operatiivsete riskianalüüside, teabevahetuse ja andmekaitse eest. Kohalikul tasandil tehakse riskianalüüsi piiripunktides.

Koostöö naaberriikidega on paremaks muutunud. Montenegroga ühise piiri märkimise lepingu peaks Kosovo ratifitseerima enne, kui Kosovo kodanikele antakse viisavabadus.

Kosovo koostöö Frontexiga on oluliselt paranenud. Kõikidel asjaomastel asutustel on olukorratundlikkus piiriga seotud kuritegevusest, kuigi ebaseadusliku rände hõlbustamise, inimkaubanduse ja ebaseadusliku uimastikaubanduse juhtumeid avastatakse ja uuritakse endiselt vähesel määral.

3. soovitus

- Selleks et täita kõiki piirihaldusega seotud nõudeid, peaks Kosovo ratifitseerima Montenegroga ühise piiri märkimise lepingu enne, kui Kosovo kodanikele antakse viisavabadus.

4.2. Rände juhtimine

Rände juhtimise valdkonnas täidab Kosovo **kõiki kümme nõuet**.

Kosovos kohaldatavad rände juhtimist käsitlevad õigusaktid on kooskõlas ELi õigustikuga.

Kosovo viisainfosüsteem on kasutusele võetud 30st Kosovo diplomaatilisest ja konsulaaresindusest 15s. Ülejäänud 15 esindust, mis ei ole viisainfosüsteemiga ühendatud, asuvad enamasti ELi liikmesriikides või Schengeni lepinguga ühinenud riikides, kus vähemalt üks konsulaaresindus (üldiselt pealinnas asuv esindus) on juba süsteemiga ühendatud. Kuna

Kosovo diplomaatiline esindatus maailmas on piiratud, on Kosovo viisainfosüsteem kättesaadav üksnes mõnes Ameerika, Aafrika või Aasia pealinnas. Selleks et teha kõnealune süsteem kättesaadavaks kõikidele kolmandate riikide kodanikele, kellel on Kosovosse sisenemiseks viisat vaja,⁶ on Kosovo ametiasutused hakanud tellima viisataotluste menetlemist allhanke korras välistelt teenuseosutajatelt, säilitades seejuures kontrolli viisaotsuste üle. Seda tegevust tuleks jätkata.

Kooskõlas Schengeni piirieskirjadega väljastatakse viisasid Kosovo piiridel üksnes erandjuhtudel⁷.

Kosovo laiendatud rändeprofiil on hästi välja töötatud. Seda saaks veelgi täiustada Kosovo diasporaad käsitleva teabe lisamisega.

2014. aastal väljastas Kosovo elamisloa 77 välismaalasele. Kuna välismaalaste integreerimine on veel arengujärgus, peaks Kosovo selles valdkonnas kasutama oma taasintegreerimisprogrammi rakendamisest saadud kogemusi.

Kosovo kinnipidamiskeskused (ajutine keskus Priština lennujaamas ja alaline keskus Vranidollis) toimivad kooskõlas ELi tagasisaatmisdirektiiviga. Tagasipöördujatel on asjakohased menetluslikud tagatised ja juurdepääs teenustele, nagu on sätestatud tagasisaatmisdirektiivis. Mõlemas kinnipidamiskeskuses tuleks kättesaadavaks teha tagasipöördujate menetluslikke tagatisi kirjeldavad teabelehed.

Praegu on käsil õiguskaitse- ja rändevaldkonna eri andmebaaside ühendamine⁸.

4.3. Varjupaigaküsimused

Varjupaigaküsimuste valdkonnas täidab Kosovo **seitsmest nõudest kuut**.

Kosovo õigusaktid on kooskõlas ELi õigustikuga ning riigis on olemas varjupaigataotlejatele rahvusvahelise kaitse andmiseks vajalik institutsiooniline struktuur ja ressursid.

ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ameti andmete kohaselt taotles Kosovos 2013. ja 2014. aastal varjupaika vastavalt 62 ja 98 inimest – 2013. aastal sai täiendava kaitse neli taotlejat, 2014. aastal üks. Kuigi Lääne-Balkani rändetee on Kosovost seni mööda kulgenud, peaks riik kasutama oma ressursse, et anda rahvusvahelist kaitset sellistele isikutele, kes seda tõeliselt vajavad.

2015. aastal tugevdas Kosovo oma koostööd ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga, eelkõige kaugtõlke valdkonnas. Riik on koostanud tõlkide nimekirja ning leppinud ÜRO Pagulaste Ülemvoliniku Ametiga kokku, et keelte korral, mida kõnealune nimekiri ei hõlma, kasutatakse kaugtõlke võimalusi.

---

⁶ Kosovosse sisenemiseks on viisat vaja 88 riigi kodanikel. ELi liikmesriikide ja Schengeni lepinguga ühinenud riikide kodanikud on viisanõudest vabastatud. Kolmandate riikide kodanikud, kellel on vaja Kosovosse sisenemiseks viisat, saavad Kosovosse siseneda 15 päevaks, kui neil on mitmekordne Schengeni viisa. Need sätted kehtivad ka pagulaste ja kodakondsuseta isikute reisidokumentidega isikutele.

⁷ Ajavahemikul 2014. aasta oktoobrist 2015. aasta oktoobrini väljastati Kosovo piiripunktides kokku vaid kaheksa viisat.

⁸ See hõlmab järgmisi süsteeme: piirihaldussüsteem, Kosovo politsei infosüsteem, Kosovo viisainfosüsteem, tsiviilõigusliku seisundi registreerimise süsteem ja tagasipöördumisjuhtumite haldamise süsteem, samuti varjupaiga- ja rändeandmebaas.

4. soovitus

- Selleks et täita kõiki varjupaigaküsimustega seotud nõudeid, peaks Kosovo uurima, miks on heaks kiidetud varjupaigataotleste arv nii väike.

5. TEEMARÜHM 3: AVALIK KORD JA JULGEOLEK

5.1. Organiseeritud kuritegevuse, korrupsiooni ja terrorismi tõkestamine ja nende vastu võitlemine

Organiseeritud kuritegevuse, korrupsiooni ja terrorismi vastase võitluse valdkonnas täidab Kosovo **15 nõudest 12.**

2015. aasta juunis võttis konstitutsioonikohus vastu muudatused neljas peamises seaduses,⁹ millele toetub Kosovo kriminaalkohtusüsteem. Nende muudatustega ühtlustati kohtunike ametisse nimetamise ning kohtunike ja prokuröride ametist vabastamise kriteeriumeid, suurendades nende sõltumatust, kuna neil on nüüd õigus koostada ise oma eelarve projekte. Kosovo kohtunõukogu ja Kosovo prokuratuurinõukogu vabade kohtade täitmine on praegu käimas¹⁰.

2015. aasta oktoobris viis kohtunõukogu kolm kohtunikku üle Priština esimese astme kohtu raskete kuritegude osakonda, kus on nüüd kokku 14 kohtunikku. Seda tuleks teha ka kõikides teistes Kosovo kohtute raskete kuritegude osakondades. Esimese astme kohtute raskete kuritegude osakondade inimressursside, sealhulgas kvalifitseeritud kohtunike ja tugitöötajate arvu suurendamist ning neile piisava eelarve tagamist peaks Kosovo käsitama prioriteedina.

2014. aastal võttis kohtunõukogu vastu strateegia lahendamata kohtuasjade hulga vähendamiseks eesmärgiga tagada, et 2016. aasta lõpuks saaks täidetud enamik halduskohtuasjades tehtud otsuseid¹¹. Nüüd peaks kohtunõukogu suunama oma napid ressursid nii, et raskete kuritegude osakondade kohtunikud ja nende tugitöötajad saaksid keskenduda raske organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumite lahendamisele.

Kosovo saavutused raske organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumite lahendamisel ei ole märkimisväärsed, mis on osaliselt põhjustatud kohtusüsteemi võimekusega seotud probleemidest¹². Olukorra parandamiseks määras peaprokurör 2015. aasta oktoobris eriprokuröride juhataja kohusetäitja keskseks koordineerijaks, kes valib välja kõrgel tasemel raske organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumid ja tegeleb nendega. Kosovo peaks nüüd kaaluma, kas keske koordineeri büroole võiks anda volitused ja ressursid eriprokuröre, politseiametnikke ning tolli- ja maksuametnikke koondavate valdkondadevaheliste tööühemate juhatamiseks, finantsuurimiste korraldamiseks ja kõrgel tasemel organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumite kohtulike järelmeetmete (sealhulgas vara külmutamine ja arestimine, konfiskeerimisotsuste täitmine ja ebaseaduslikult omandatud vara tagastamine ühiskonnale) võtmise jälgimiseks.

---

⁹ Kohtute seadus, Kosovo kohtunõukogu seadus, Kosovo prokuratuurinõukogu seadus, prokuröri ametit käsitlev seadus.

¹⁰ 171 vabast prokurörikohast on prokuratuurinõukogu nüüdseks täitnud 157. Ettevalmistamisel on konkurss, mille tulemusena võetakse tööle 15 prokuröri vähemusrühmade seast.

¹¹ 102 009st 2011. aasta detsembri seisuga lahendamata olnud kohtuasjast õnnestus Kosovo kohtutel 2014. aastal täitmisele pöörata 25 275 vana kohtuotsust (ehk umbes 25 % lahendamata kohtuasjade koguarvust). Enamik neist oli seotud kommunaalteenuste arвете maksmist käsitlevate otsuste täitmisega. Kohtunõukogu plaanib 2016. aastaks veelgi vähendada mahajäämust otsuste täitmise tagamisel, eeskätt alternatiivse vaidluste lahendamise abil.

¹² 2013. aastal esitas prokuratuur kaks organiseeritud kuritegevusega seotud süüdistust, 2014. aastal kaheksa ja 2015. aasta esimesel poolel kolm. Korrupsioonijuhtumites esitati 2013. aastal 314, 2014. aastal 444 ja 2015. aasta esimesel poolel 128 süüdistust. Lõplike süüdimõistmiste kohta nendes kohtuasjades andmed puuduvad.

Kosovo tegeleb sellise tervikliku juhtumihaldussüsteemi väljatöötamisega, mis võimaldab jälgida juhtumeid alates jälitustegevuse ja uurimise etapist kuni süüdistuse esitamiseni ja süüdimõistva kohtuotsuse tegemiseni ning vara tagasivõitmiseni. Kõrgel tasemel organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumitega tegelev keskse koordineerija büroo peaks püüdma tugevdada õiguskaitseasutuste ja prokuratuuri vahelisi operatiivsideid ja IT-ühendusi. Ettevalmistustöö selleks on käimas.

Valitsuse 2014. aasta strateegia rahapesu ja terrorismi rahastamise tõkestamiseks on ellu viidud, kuid rahapesuga seotud süüdimõistvaid kohtuotsuseid on endiselt vähe.

Kosovo on teinud teatavaid edusamme ebaseaduslikult omandatud vara külmutamise ja arestimise valdkonnas, ent sellisest varast on konfiskeeritud vaid väike osa¹³. Konfiskeerimisotsuste vähesuse tõttu peab õiguskaitseasutuste arestitud vara tähtajatult haldama arestitud ja konfiskeeritud vara haldamise amet. Vara konfiskeerimise laiendatud volitusi käsitlev 2013. aasta seadus tuleks täielikult rakendada.

2015. aastal tugevdas Kosovo oluliselt teabepõhist politseitööd ning sellega tuleks jätkata. Kosovo politseil on juurdepääs paljudele tööks vajalikele andmebaasidele.

Elektrooniline karistusregistri andmebaas on väljatöötamisel, kuid andmed on vaja veel süsteemi sisestada.

Riigihanked on Kosovos endiselt peamine korrupsiooniallikas. 14. detsembril 2015 võttis konstitutsioonikohus vastu muudetud riigihankeseaduse, millega muude küsimuste käsitlemise kõrval loodi platvorm elektrooniliste hangete kasutuselevõtmiseks ning püüti reguleerida Kosovos riigihangete haldamise eest vastutava regulatiivkomisjoni ning selle komisjoni tehtavate otsuste läbivaatamisega tegeleva riigihangete kontrollimise asutuse liikmete staatust. Need muudatused jõustuvad 2016. aasta jaanuaris. Pidades silmas riigihangete kontrollimise asutuse ja kohtunike väidetavaid salajasi kokkuleppeid, samuti korrupsioonisüüdistusi kontrolliasutuse juhataja suhtes, on ülimalt oluline, et Kosovos kehtestataks asjakohased kaitsemeetmed kontrolliasutuse tegevuse sõltumatuse tagamiseks. Mõlema asutuse sõltumatuse kaitsmiseks tuleks ellu viia ranged usaldusvääruse tagamise kavad.

Korrupsioonivastase võitluse amet ja Kosovo presidendi juhitud riiklik korrupsioonivastane nõukogu on tugevdanud vastastikust koostööd. Korrupsioonivastase võitluse ametil on piisavad ressursid ja see tegeleb jätkuvalt vara deklareerimise kontrollimisega ning avalikus sektoris esinevate huvide konfliktide seirega.

Kosovo parteide rahastamise seadust rakendati 2014. aasta valimiskampania ajal. Keskvalimiskomisjonil on nüüd piisaval arvul töötajaid. Eelmise aasta kampania ajal esitasid kõik parteid keskvalimiskomisjonile oma finantsaruanded, kusjuures hilinemine tõi mõnele parteile kaasa rahatrahvi.

2015. aasta mais võttis Kosovo vastu pealtkuulamise seaduse. Selles eristatakse õiguslikul, menetluslikul ja tehnilisel tasandil selgelt kriminaalõigusemõistmise eesmärgil ja Kosovo julgeoleku kaitsmiseks toimuvat seaduslikku pealtkuulamist. Selle õigusaktiga reguleeritakse ka andmete säilitamist. Kõnealuse peamise õigusakti rakendamiseks on algust tehtud.

---

¹³ 2014. aastal külmutati või arestiti 30 miljoni euro väärtuses vara, kuid konfiskeeriti vaid 128 000 eurot. 2015. aasta esimesel poolel konfiskeeriti 27 000 eurot külmutatud või arestitud varast, mille väärtus moodustas 16 miljonit eurot.

Tunnistajakaitse on Kosovos nüüd toimiv. Politsei tunnistajakaitse direktoraadil on küllalt töötajaid ja piisav eelarve. Sõlmitud on mitu ümberpaigutamislepingut kolmandate riikidega.

Kosovo on teinud teatavaid edusamme ebaseadusliku uimastikaubanduse vastu võitlemisel. 2013. ja 2014. aastal konfiskeeriti senisest suurem kogus marihuaanat, heroini ja kokaiini. Kosovo on oma rahvusvahelise õiguskaitsealase koostöö üksuse kaudu sõlminud mitu vastastikuse mõistmise memorandumit peamiste partnerite ja osalistega Europoli juhitud Lääne-Balkani rändete projektis ja Balkani riikide ühises uurimisrühmas, kes tegeleb ebaseadusliku uimastikaubanduse vastase võitlusega. Enamik politsei uuritavatest organiseeritud kuritegevuse juhtumitest on seotud ebaseadusliku uimastikaubandusega, kuigi selliste juhtumite puhul on süüdimõistvate kohtuotsuste arv endistviisi väike.

Kosovo meetmeid inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamise vastu võib pidada vastuvõetavaks. Politseil on inimkaubanduse ja inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamisega seotud kuritegude uurimiseks piisavalt töötajaid. Pärast Kosovos 2014. aasta lõpust 2015. aasta alguseni aset leidnud erakorralist rändekriisi tugevdas Kosovo kontrolli bussiettevõtjate üle, keda seostati inimeste ebaseadusliku üle piiri toimetamisega. Kuigi Lääne-Balkani rändete on Kosovost seni mööda kulgenud, on riik tugevdanud õiguskaitsealast koostööd Serbia, Ungari ja Austriaga.

Kuriteoohvritele hüvitise maksmise seadus on rakendamisel ning Kosovo on suurendanud ohvrite rehabiliteerimiseks ja inimkaubanduse tõkestamiseks tehtavaid jõupingutusi.

Kosovo pöörab tähelepanu relvakaubandusele, kuid väikerelvade hävitamise määr on endiselt madal. Relvakaubandusevastase võitluse tõhustamiseks peaks Kosovo keskenduma ELi ja Kagu-Euroopa riikide vahel ebaseadusliku relvakaubanduse vastase võitluse tegevuskavas kokku lepitud kõikide meetmete võtmisele.

Kosovo terrorismivastane võitlus toimib. Välisvõitlejad on endiselt probleem ja Kosovo ametiasutused on kogunud laialdaselt teavet Kosovo võitlejate kohta Süürias. Relvakonfliktides osalemise keelamise 2015. aasta seadus on rakendamisel. Valitsus on märkimisväärselt tugevdanud meetmeid, et võidelda Kosovos vägivaldse äärmusluse ja radikaliseerumise vastu, eeskätt islamijuhtide toetuse kindlustamisega.

5., 6. ja 7. soovitus

Selleks et täita kõiki organiseeritud kuritegevuse, korrupsiooni ja terrorismi valdkonnaga seotud nõudeid, peaks Kosovo võtma järgmisi meetmeid:

- määrama piisaval arvul kohtunikke koos asjaomaste tugitöötajatega Kosovo kohtute raskete kuritegude osakondadesse;
- looma raske organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumite puhul uurimiste, lõplike kohtulahendite ja konfiskeerimisjuhtude registri, eeskätt andes raske organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumitega tegelevale kesksel koordineerijale volitused ja ressursid valdkondadevaheliste finantsuurimisrühmade juhatamiseks ja asjaomaste juhtumite kohtulike järelmeetmete võtmise jälgimiseks;
- tagama riigihangete kontrollimise asutuse tegevuse sõltumatus; rakendada tuleks rangeid usaldusväarsuse tagamise kavasid, et kaitsta selle asutuse ning riigihangete regulatiivkomisjoni sõltumatust.

5.2. Õiguskaitsealane koostöö

Õiguskaitsealase koostöö valdkonnas täidab Kosovo **kõiki ühtteist nõuet**.

Kosovo on sõlminud 55 õiguskaitsealase koostöö vastastikuse mõistmise memorandumit 16 riigi ja EULEXiga. Riik on lähetanud seitse kontaktametnikku peamistesse partnerriikidesse, näiteks Türgisse, Saksamaale, Austriasse ja Prantsusmaale.

Õiguskaitsealast koostööd tehakse kas kahepoolset, Europoli raames EULEXi kaudu või Interpoli raames ÜRO Kosovo missiooni juures tegutseva kontaktpunkti kaudu. Viimased kaks hõlbustavad ka õiguskaitsealase teabe vahetamist Serbiaga.

EULEXi kaudu tehtav koostöö Europoliga, samuti ÜRO Kosovo missiooni juures tegutseva kontaktpunkti kaudu tehtav koostöö Interpoliga on märkimisväärselt paranenud. 2015. aasta augustis esitas Kosovo taotluse Interpoliga ühinemiseks.

Kosovo politseil on võimalus osaleda Euroopa Politseikolledži (CEPOL) korraldatavatel seminaridel.

5.3. Õiguslane koostöö kriminaalasjades

Kriminaalasjades tehtava õiguslane koostöö valdkonnas täidab Kosovo **kõiki seitset nõuet**.

Asjaomasel asutusel on piisavalt töötajaid vastuvõetavate ja väljasaadetavate vastastikuse õigusabi taotluste menetlemiseks.

Kosovo on sõlminud vastastikuse õigusabi lepingud Belgia, Horvaatia, endise Jugoslaavia Makedoonia vabariigi, Saksamaa, Itaalia, Šveitsi ja Türgiga. Läbirääkimisi peetakse Montenegro, Sloveenia ja USAga. Koostöö Serbiaga Euroopa Liidu eriesindaja kaudu on oluliselt paranenud.

ELi liikmesriikidega tehtav õiguslane koostöö kriminaalasjades toimub kas kahepoolsete lepingute alusel või ELi eriesindaja kaudu.

Kosovo on uurinud ka Eurojustiga tehtava koostöö võimalusi.

5.4. Andmekaitse

Andmekaitse valdkonnas täidab Kosovo **kõiki kolme nõuet**.

Isikuandmete kaitse seadus on kooskõlas ELi õigustikuga, kuigi Kosovo õigusstruktuuri tuleks lõimida ka ELi andmekaitseraamistikus peatselt tehtavad muudatused. Andmekaitseamet on võtnud vastu andmeturvet käsitlevad teisesed õigusaktid.

Ametiga peetakse nüüd süstemaatiliselt nõu konstitutsioonikohtule esitatavate seaduseelnõude asjus ning seda volitust on kasutatud mitme õigusakti eelnõu sisus kaasarääkimiseks.

Amet on samuti korraldanud mitu teadlikkuse suurendamise sündmust ning kohalikul tasandil on määratud andmekaitseametnikud. Ameti eelarve tuleb säilitada.

6. TEEMARÜHM 4: VABA LIIKUMISEGA SEOTUD PÕHIÕIGUSED

Vaba liikumisega seotud põhiõiguste valdkonnas täidab Kosovo **kaheksast nõudest seitset**.

Põhiõiguste raamistik on usaldusväärne ning seda täiendati diskrimineerimisvastase seaduse, soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja ombudsmaniseaduse vastuvõtmisega 2015. aasta mais. Need seadused võeti vastu ühe õigusaktide pakettina (inimõigusi käsitlevate õigusaktide pakett) ja need jõustusid 2015. aasta juunis.

Diskrimineerimisvastases seaduses kehtestati sätteid, mille eesmärk on tõkestada diskrimineerimist ja võidelda selle vastu, edendada võrdõiguslikkust ja rakendada põhimõtet, mille kohaselt tuleb kõiki inimesi kohelda seaduse ees võrdselt. Soolise võrdõiguslikkuse

seaduses sätestati naiste õiguste täieliku austamise nõue kooskõlas rahvusvaheliste standarditega. Uue ombudsmaniseadusega parandati seda institutsiooni käsitlevaid õigusakte, pikendades ombudsmani volitusi ning suurendades tema sõltumatust ja erapooletust. Nende seaduste rakendamiseks tuleb 2015. aasta lõpuks vastu võtta kaheksa määrust.

Iseäranis ombudsmaniseaduse rakendamiseks on vaja laiendatud volitustega toimetulekuks suurendada asutuse võimekust ja ressursse. Peamise riigi tasandil võrdõiguslikkuse eest seisva asutusena ja ennetusmehhanismina on ombudsmanil uue rolli täitmiseks vaja rohkem töötajaid, sobivaid tööruume ja piisavat eelarvet. Valitsuse võetud esialgsed meetmed on vastuolus uue seaduse mõttega. Valitsus peaks eraldama ombudsmanile sobivad tööruumid ja tagama eelarvealase sõltumatuse.

Piirkondlike ombudsmanide büroode kaudu saavad kodanikud teavet ombudsmani volituste ja ülesannete kohta.

Valitsus on samuti jätkanud romade, aškalite ja egiptlaste integreerimise strateegia ja tegevuskava rakendamist. Kohalikul tasandil eraldati ja kasutati lisavahendeid romade, aškalite ja egiptlaste vähemusrühmi käsitlevatele meetmetele.

Kriminaalseadustiku artikli 147 range kohaldamine ei hõlmaks kõiki etnilistest põhjustest ajendatud vahejuhtumeid, kuna selles artiklis ei käsitleta kuriteo motiive. Ainult sellele artiklile toetumine tähendaks, et vahejuhtumite registreerimisel ei pruugita arvesse võtta võimalikke etnilisi motiive. Selle puuduse kõrvaldamiseks saaks kasutada kriminaalseadustiku artiklit 74.2.12, milles võetakse arvesse seda, kas kuritegu on ajendanud etnilised põhjused.

2014. aastal registreeris Kosovo politsei 19 juhtumit, mille puhul kahtlustati etnilisi motiive. 2014. aasta viimases kvartalis teatati sellistest juhtumitest 26 korral. Alates 2014. aastast kasutatakse jälgimismehhanismi. Võimalike etniliste motiividega kuritegude arv on aga endiselt teadmata, kuna Kosovo politseis ei koguta statistilisi andmeid ühtlustatud viisil.

Nüüdseks on kehtestatud õigusnormid, mis võimaldavad vältida kohalike sotsiaalse turvalisuse nõukogude ja volikogude volituste kattumisi. 2015. aasta jaanuaris avaldati nõukogude jaoks juhend.

8. soovitus

- Selleks et täita kõiki vaba liikumisega seotud põhiõigusi käsitlevaid nõudeid, peaks Kosovo tagama ombudsmanile sobivad tööruumid ja eelarvealase sõltumatuse.

7. JÄRELDUSED

Komisjon on Kosovo esitatud teabe ning asjaomaste seadusandlike ja poliitikadokumentide põhjal hinnanud viisanõude kaotamise tegevuskava rakendamist Kosovos. Lisaks on komisjon ELi liikmesriikide ekspertide toel korraldanud kohapealseid hindamissmissioone.

Alates Kosovoga viisanõude kaotamise dialoogi alustamisest 2012. aasta jaanuaris ja Kosovo ametiasutustele viisanõude kaotamise tegevuskava esitamisest 2012. aasta juunis on komisjon nõukogule, liikmesriikidele ja Euroopa Parlamendile esitanud korrapäraselt aruandeid Kosovo edusammude kohta tegevuskava nõuete täitmisel.

Lääne-Balkani piirkonnale suunatud ELi üldise poliitika osana toimub viisanõude kaotamise dialoog stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi dialoogi raamistikus. Alates 2012. aastast on komisjon korraldanud neli kõrgemate ametnike kohtumist ja kokku kutsunud mitu tehnilist kohtumist ekspertidega. Kõnealuse stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi dialoogi

raamistikus on korrapäraselt arutatud edusamme viisanõude kaotamise dialoogiga hõlmatud valdkondades ja esitatud nende kohta aruandeid.

Euroopa Liidu õigusriigimissioon Kosovos (EULEX Kosovo) on kooskõlas oma volitustega aidanud olulisel määral jälgida, juhendada ja nõustada Kosovo asutusi reformide vastuvõtmisel ja elluviimisel ning viisanõude kaotamise tegevuskavas sätestatud nõuete täitmisel. Kosovo ametiasutused on omakorda teinud tõhusat koostööd EULEXiga, sealhulgas selle täitevvolituste täitmisele heakskiidu andmisega.

Viisadialoog Kosovoga on osutunud oluliseks ja iseäranis tõhusaks vahendiks **justiits- ja siseküsimuste** ning muude valdkondadega seotud **ulatuslike ja keeruliste reformide elluviimisel**, mõjutades muu hulgas õigusriigi põhimõtte rakendamist ja kriminaalõiguse reformi. Nende küsimustega tegelemist jälgitakse ka muudes raamistikes, näiteks stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi dialoogi õiguse, vabaduse ja turvalisuse valdkonna allkomitee vahendusel.

Kosovo edusammud kõikides viisanõude kaotamise tegevuskavaga hõlmatud valdkondades on kindlad ja mõjusad. Need näitavad Kosovo asutuste püsivat pühendumust viisanõude kaotamise tegevuskava nõuete täitmisele, mida käsitatakse esmatähtsa eesmärgina.

Komisjon on juba esitanud kaks põhjalikku aruannet Kosovo edusammude kohta viisanõude kaotamise tegevuskava nõuete täitmisel. Esimeses aruandes (mis võeti vastu 2013. aasta veebruaris) keskenduti Kosovo õigusaktide vastavusele viisanõude kaotamise tegevuskava nõuetele. Teises aruandes (mis avaldati 2014. aasta juulis) keskenduti rakendamisküsimustele. Selles teises aruandes esitati viisanõude kaotamise tegevuskava nelja teemarihma, samuti tagasivõtu ja taasintegreerimise valdkonna kohta 52 soovitus. Aruandes tõdeti, et Kosovo on viisanõude kaotamise tegevuskava nõuete rakendamisel teinud suuri edusamme, kuid et kooskõlas esitatud soovitustega on vaja jätkata jõupingutuste tegemist.

Käesolevas aruandes on esitatud kaheksa soovitus viisanõude kaotamise tegevuskava kaheksa nõude kohta, mis on Kosovol veel täitmata.

Kosovo peab jätkuvalt ennekõike tegelema reformide elluviimisega järgmistes valdkondades:

- määrama kogu riigis kohtute raskete kuritegude osakondadesse piisaval arvul kohtunikke koos asjaomaste tugitöötajatega;
- looma raske organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumite puhul uurimiste, lõplike kohtulahendite ja konfiskeerimisjuhtude registri, eeskätt andes raske organiseeritud kuritegevuse ja korrupsiooni juhtumitega tegelevale kesksele koordineerijale volitused ja ressursid valdkondadevaheliste finantsuurimisrühmade juhatamiseks ja asjaomaste juhtumite kohtulike järeelmeetmete võtmise jälgimiseks;
- tagama riigihangete kontrollimise asutuse tegevuse sõltumatuse ja rangete usaldusvärsuse tagamise kavade rakendamise, et kaitsta selle asutuse ning riigihangete regulatiivkomisjoni sõltumatust;
- tõendama, et Kosovo on ellu viinud nimemuutmist käsitlevad muudetud teised õigusaktid.

Komisjon jälgib ka edaspidi Kosovo edusamme ülejäänud täitmata nõuete täitmisel ning käimasolevate reformide elluviimisel järgmistes valdkondades: Montenegroga ühise piiri märkimise lepingu ratifitseerimine enne, kui Kosovo kodanikele antakse viisavabadus; taasintegreerimisfondi vahendite väljamaksmine, keskendudes abi osutamisele töökoha leidmiseks, väikeettevõtlusega alustamiseks ning kutseõppe ja laste keeleõppe jaoks;

heaskiidetud varjupaigataotluste väikese arvu põhjuste uurimine; ombudsmanile sobivate tööruumide ja eelarvealase sõltumatuse tagamine.

Komisjon jälgib aktiivselt viisanõude kaotamise tegevuskava nelja teemarühma, samuti tagasivõtu ja taasintegreerimise valdkonnaga seotud nõuete rakendamist Kosovos ka edaspidi stabiliseerimis- ja assotsieerimisprotsessi käimasoleva dialoogi raames ning vajaduse korral sihipäraste järelkontrollimehhanismide abil.

Võttes arvesse seda hindamist ja alates Kosovoga 2012. aasta jaanuaris viisanõude kaotamise dialoogi alustamisest tehtud pideva seire ja aruandluse tulemusi, käsitab komisjon käesolevat aruannet lõplikuna.

Eespool esitatud soovitused jäävad jõusse; kohe kui need ellu viiakse ja tingimusel, et paigas on tõhusad meetmed uue rändekriisi ärahoidmiseks, esitab komisjon ettepaneku määruse (EÜ) nr 539/2001 muutmiseks.

Kosovo peaks ka edaspidi korraldama sihtotstarbelisi teavituskampaaniaid, et selgitada Schengeni alal viisavabalt reisimisega seotud õigusi ja kohustusi ning ELi tööturule juurdepääsu reguleerivaid eeskirju. Komisjon jätkab Kosovo olukorra jälgimist ja teeb kõik endast oleneva, et toetada riiki viisanõude kaotamise tegevuskava nõuete täitmisel.